

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

פרשת חוקת

שנת תש"ע

א. מלאכת מחשבת
פרק ב' פסוק יג':

המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם:
והלא לא רבו עם ה' אלא עם משה ואהרן? ועוד למה כתב ויקדש בם והלא
לא נתקדש שגא' יען לא האמנתם בי להקדישני אי"כ לא קדשוהו? גם
מדוע קרא אוחם מי מריבה עתה באמרו המה מי מריבה ולא נקראו מי מריבה
אלא ברפיד' (שמות י"ז) על ריב בני ישראל? ועם היות שרבו העשמים לחטא
משה ואהרן במי מריבה ואמרנו כבר טעם אחד ועוד נביא צפ' פנתם ובפרשת
ואתחקן, מ"מ שנעים פנים לתורה. וגם מזה אל תנח ידיך יולא מידי הר"י אלבו
בספר העיקרים. שחטאתם היתה על אשר לא נשתוררו מעלמם להוליא מים לישראל
מבלי שיפלו על פניהם. ודוגמא לזה מלאסי מדרש אגדה וז"ל יען לא האמנתם
בי אחר הקב"ה למשה לא היה לך ללמוד ממה שאירע לך ברפידים שאמרת (שם)
עוד מעט וסקלוני אמרתי לך למה אמה מקטרג את בני עבד לפני העם יעבור
מטה זה שצידך ע"כ. מכאן נראה שחרה אף ה' על אשר נתרעם על שאלת
המים וכמו שפירש הרמב"ם שלא היה לו לכעוס על זה. לכן ישר דבר ה' יען
לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל ולהוליא אליהם המים כאשר שאלו.
כי זה חסרון בחסדי ה' שלא ימלא חסרונם. וינטרו לשאל זה מאת ה' פעמים
ברפידים ובקדש לכן לא תביאו וגו'. ופירש זה באמרו המה מי מריבה כלומר
הלא במי מריבה שרבו בני ישראל את ה' על אודות באר המים ושם נתקדש
בישראל שהוליא להם מים אף כאן היה לו ללמוד ממה שאירע לו ברפידים
ולהוליאם מיד מבלי שיפלו על פניהם רעדה ופללות יאחזום:

אלוה

1. עלו אלוה שונות שאף פרשנו בתחילת דברינו, התוכף לאנותן ולהסבירן?
2. פרשנו מסביר כי עקב הצמיחות במקרא ניתן לנסות ולפרש את חטא אהרן ומה
כחמה אופניו וא"ל הוא אוס"ל פירושו, בצצט מה הקושי?
3. מהו אט כן החטא - לפי ר' יוס"ל אלבו בספר הציקריט?
4. למה הקב"ה החמיר כל כך אתם בצנין זה דוקא?
5. מה ההבדל בין רפידים וקדש וכאן?
6. לפי זה מה היה על משה ואהרן לצעות כאן?

* * *

ב. רש"ר הירש .

פרק ב' פסוק יג': (יג) ויקדש בם. "בם" מתייחס, כנראה, למשה
ולאהרן שזכרו בפסוק הקודם, וקידוש השם האמור
כאן יובן על פי המשמעות שנתבארה בפי' פסוק יב. מות
משה ואהרן הוא חותמת נצח על המקור האלוהי של
שליחותם. יחד עם זה הוא מעיד על קדושת רצונו של ה',
שאדם לא יקרב לנגוע בה, רצון ה' נתגלה לנו בתיווכם והוא
הקובע את דרכנו עלי אדמות. "רוממו ה' אלהינו והשתחו

חוקת

להר קדשו כייקדוש ה' אלהינו" — זו הקריאה היוצאת
מקברי הצדיקים האלה, והיא מזהירה את כל דורות ישראל
בכל עת ובכל מקום.

ויש משמעות עמוקה לצידוף: בני ישראל רבו עם
ה' — ואילו משה ואהרן נפגעו במידת הדין. ניגוד זה
מעיד על כל הגודל של קדושת ה' (ראה פי' פסוק יב).
המה בא להבחין בין מי מריבה של שנת הארבעים לבין
מי מסה ומריבה שבשנה הראשונה (שמות יז).

אלות

1. פרשנו חושב ש"בט" נאמר כאן על משה ואהרן וכי יתכן משה אחר, מהו?
2. מה בדיוק הוא קידוש השם שנתבאר בפסוק יב'?
3. למה מותם מסמלת "חותמת נצח על המקור האלוקי לפליחותם" ומה זה מתבטא?
4. מהו בדיוק "רצון ה' שנתגלה כאן"?
5. מי רב ומי נפסע ולמה?
6. מהו חידוש במאור לבאר את המלה: "המה" ובצטט מה הוא רוצה ללמדנו בכך?

* * *

ג. אור החיים.

פרק בא' פסוקים ב', ה': (ב) אם נתן תתן כפל לומר נתן תתן, לצד
שלא היו יודעים איזה עם הוא לזה
אמרו אם נתן פרוש אם הוא בכלל הו' אמות
הנתונים מה טוב ואם לאו תתן, ור"ל אמרו
(מדרש לקח טוב באן) נתן הנפגעני תתן השבתי:
(ה) ויודבר העם באלהים ובמשה. הגם
שיודעים שכל הנהגתם היא על פי

ה' ואין משה עושה דבר מדעתו, אף על פי כן
התרעמו עליו שהסכים על דעת קונו ולא
הפיל תחנתו לפניו להביאם דרך נכון למועדי
רגל, ונראה פי דבריהם כאן לא היו לעשות
גזרה עליהם כדרך שאמרו המרגלים (י"ד ג)
למה ה' וגו' נתנה ראש ונשובה מצרימה אלא
כמי שמתרעם על חבירו אשר לא טוב עשה,
וזה יקרא מדברי לשון הרע, ולזה שלח ה'
בהם נחשים מדה כנגד מדה כאומרם ז"ל
(תענית ח'): שאלו לנחש וכו'.

אלות

1. מה לכאורה הקושי בפסוק ב' ומה הסברו על פרשנו על כך?
2. על מה התרצחו בני ישראל לפי הנאמר צ"ל פרשנו בפסוק ה'?
3. כמה זה שונה מן הדברים אצל המרגלים?
4. מה בצטט ביקש כאן?
5. למה נאסר דוקא בנחשים?

* * *

ד. הכתב והקבלה.

פרק בא' פסוק יז':

והרכיז אמר זכוונת שירת הצליל הצליל
סהים נהם צמדצר כח הוכיח מימיו תמיד, דלם כן כשהיו נוסעים ממקום למקום היה מטמטם
הדרכים צנהרותיו וניאוריו, כי נהרות רבות נמשכו ומנו ככתוב (תהלים ע"ח) יצקע לורים צמדצר
וישק כההומות רבה ויוליא נחלים מסלע ויורד כנהרות מים" ונאמר פתח לור ויזונו מים הלכו צליות
נהר, (ומנקרא זה יש כדמות רחי למ"ש רז"ל לשון פי הצליל, סהים פה ממש לצליל לפתוח
ולנסתום, מלחמך פתח לור, שאין לשון זה נוטל רק על פתיחת פה, כמו ותפתח הארץ את פיה, וללו
היה צקיעה לצדה היל לומר צקע לור, כצכתוב השני יצקע לורים וכמו צליות יאורים צקע,
אמנם הכתוב הראשון מלמד על חצרו, שתחלה צקע הלור וכגלה פיו (סהים נצח צו מטסת י"צ)
לדעת רז"ל, ואחר שנגלה פתח פיו והוליא מימיו), ונעשה כס זה לפרסם כי יש אלהים צישראל
המפליא לעשות למעלה מדרך הטבע הנהוגה, שאם היה מוליא מימיו צלי הפסק משעה שפתח
עד סוף מי שנה כדך הלורים הנצקעים, ומוליאים מים מדך צקיעתן צלי פה, היו סצורים

חוקת

שהדבר דומה לגורים הנצחיים בטבע. עכשיו שהיה לו לזרע פה וכל פעם פתח פיו והוליל מיניו לזרע שעה ומחר וקוממו ידעו כולם שהיה צריחה נפלאה לפרסם יכולת הש"י והנה בסוף מי שנה כמסקרו מים אחרי מות מרים, ורצו עם משה וזרעו ה' שידבר אל הסלע, ונשגבה הכסו, אזל אחר המעשה הזה שזו לא הכהו אלא דיבר אליו שיתן מיניו ונתן, וכשראו ישראל הנם הגדול הזה שדברו אל הסלע נתן מיניו, שרו שירה מדשה לה, וכוו סגלה הכתוב ואמר. ומשם צלחה היא הצלח אשר אמר וגו' למשה אסף את העם ולחנה להם מים, ואם כן צלחה בסוף מ' שנה היא, וע"כ מסתם היא הצלח אשר אמר וגו' כלומר זהו עלמנו הסלע שאמר ה' למשה שידבר אליו ויתן מיניו, ועל זה אמר אז יסיר ישראל את השירה הזאת.

אלו

1. **לכאורה מה הקושי האפשרי?**
2. **כרשננו מסביר את הנס בתוק נס, מה מביאו לדעה זו?**
3. **למה היה צריך לקרות נס בצורה זו דוקא?**
4. **מה קרה עם מות מרים?**
5. **מה קרה אח"כ ולמה אל דוקא שרו בני ישראל?**

* * *

ה. חזקוני.

פרק כא' פסוק לד': (לד) אל תירא אותה, פירש"י: שהיה משה ירא להלחם שמא תעמוד לו זכותו וכו' וא"ת אמאי היה משה רבינו ירא הרי בפרשה לך לך פירש"י עצמו ¹⁵³ היה מתכוין עוג שיהרג אברהם וישא את שרה אשתו, אלא י"ל ואפי' הכי זכות הוא לו, דהכי אמרינן במסכת הוריות פרק כהן משית ¹⁵⁴: אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפי' שלא לשמה*, שהרי בזכות מ"ב קרבנות שהקריב בלק מלך מואב זכה ויצתה ממנו רות בתו של עגלון דאמר רבי יוסי ¹⁵⁵ רות בתו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב היתה. ולכך נמי היה ירא משה רבינו שמא תעמוד לו הזכות שהגיד לאברהם העברי כי נשבה אחיו עד שאמר לו הקב"ה: אל תירא אותה.

אלו

1. **קרא שוב את הפסוק עם פירש"י, מה הצט הציה כאן?**
2. **כמה רש"י מנסה לצנות על כך?**
3. **מה היה כוונתו של מה כאן ולמה?**

* * *